

АЗЫРКЫ ЖАШТАРДЫН КЕП МАДАНИЯТЫ

УДК 851.11

Б.Сыдыков атындагы Кыргыз-Өзбек

Эл аралык университетинин медициналык колледжинин

кыргыз тили жана адабияты окутуучусу

Т. Муратов

Kyrgyz-Uzbek named after B. Sydykov

International University Medical College

Kyrgyz language and literature teacher

T. Muratov

Аннотация. Макалада бүгүнкү күндө жаштар арасында тенденцияга ээ болгон жаргондорду изилдөө маселеси каралат. Макаланын негизги максаты жаштар арасындагы жаргондорду колдонуу тенденциясын изилдөө. Азыркы жаштардын кеп маданияты бир нече экономикалык, саясий жана культуралык кыймылдар менен айрымаланган инсандык өзгөчөлүктөрдү берет.

Негизги сөздөр: тил, кеп, сүйлөө, сүйлөө маданияты, тил маданияты, сленг, жаштар сленги, интернет тили.

Речевая культура современной молодежи

Аннотация. В статье рассматривается вопрос исследования сленгов, популярных сегодня среди молодежи. Основная цель статьи – изучить тенденцию использования сленга среди молодежи. Речевая культура современной молодежи обеспечивает индивидуальные особенности, которые отличают ряд экономических, политических и культурных движений.

Ключевые слова: язык, речь, общение, эквивалент, речевая культура, языковая культура, сленг, молодежный сленг, интернет-язык.

Speech culture of today's youth

Annotation. The article discusses the issue of researching slangs that are popular among young people today. The main purpose of the article is to study the trend in the use of slang among young people. The speech culture of modern youth provides individual characteristics that distinguish a number of economic, political and cultural movements.

Key words: language, speech, communication, equivalent, speech culture, language culture, slang, youth slang, Internet language

Ар бир тилде сүйлөө стилине мүнөздүү кеп катмары болот.

Убакыттын өтүшү менен сленг ата мекендик жана чет элдик лингвисттердин арасында популярдуу изилдөө темасына айланууда. Учурда тилде жаргондор өзгөчө орунду ээлеп, тилдин ажырагыс бөлүгүнө, а түгүл кандайдыр бир деңгээлде керектүү бөлүгүнө айланды десек жанылышпайбыз. Акыркы жылдары интернеттин өнүгүшүнө байланыштуу жаштардын сленгдери социалдык тармактарга өтүп кетти. Жаргон сөздөрдүн маанисин түшүнүү үчүн төмөнкү аныктамаларды карап көрөлү: онлайн энциклопедияларда сленг (англисче "жаргон") терминологиялык талаа болуп саналат, ал атайын сөздөрдүн жыйындысы же ар кандай бирикмелерде колдонулган учурдагы сөздөрдүн жаңы маанилери катары аныкталган. Сленгдер – кабыл алынган адабий тил нормасынан четтеген, экспрессивдүү жана эмоционалдык боёгу бар сүйлөө тилинин лексикасы. Сленг өз алдынча өнүгүп, грамматикалык эрежелерди сактабайт. Жаргондо эмоционалдык түс басымдуулук кылгандыктан, ал оозеки кепте эң көп колдонулган

сөздөргө айланууда. Элдин түрдүү топторунун, анын ичинде өзгөчө жаштардын оозеки тилдеринде кеңири колдонулуп, мезгилдүү басма сөз беттеринде, телеберүүлөрдө, жарнактарда да колдонулат.

Сүйлөө – адамдын аң-сезиминин негизги өзгөчөлүгү. Байыртадан бери эле инсандын жана коомдун ой жүгүртүүсүн өнүктүрүүдө жана өркүндөтүүдө тил жана сүйлөө абдан маанилүү роль ойнойт. Сөздөр ойлуу жана экспрессивдүү болушу керек. Болбосо ал максатына жетпейт. Маанилүү сүйлөгөндөрдү элибиз «сөзү берметтей» деп мактайт. [3]

Кеп маданияты топтун алдында сүйлөө маданиятын билүү, анын өбөлгөлөрүн, ыкмаларын, алдыңкы үлгүлөрдү өздөштүрүү жолдорун билүү, анын өзгөчө сапаттарын түшүнүү сыяктуу маселелер менен тыгыз байланышат. Диалектизмдерди колдонуу, жөнөкөй, орой сөздөр, варварлар, ашыкча сүйлөп, бир эле пикирди кайталоо, өзүнө шилтеме берүү, мактануу, дене кыймылдарын аралаштыруу кеп маданиятына кирбейт. Чет сөздөрдүн орунсуз колдонулушу да сүйлөө маданиятына зыян келтирет. Сөздөрдү колдонуу маданиятын жогорулатуунун негизги чараларынын бири – тил тазалыгы. Тилди көзөмөлдөө системасынан, конкреттүү тил саясатынан баш тартуу, жалпыга маалымдоо каражаттарындагы жана заманбап көркөм адабияттагы цензура, компьютердик-техникалык прогресс биринчи кезекте жаштардын бүтүндөй тилдик образын жок кылды.

Кептин жүрүшүндө кеңири колдонулуучу сөздөргө орусча кошумчалар кошулуп, тилибизде эквивалент болгону менен чет өлкөлүк сөздөр ашыкча колдонулуп, кыргыз тилиндеги суффикстерге кошулуп, тарыхый калыптанган тил тартибин бузгандар кездешет. Өнөрүнө жараша жаштар мындай сөздөргө абдан оңой көнүп, кандай кырдаал болбосун колдоно беришет. Мисалы; бул да эмес – чепуха; эс алуу бекер; күлкү – угар; арзан – фуфло; мас бухой; бай адам – олигарх, аллигатор; толук киши пончик; такка – машина; максат – максат; шык – жөндөмдүүлүк; модалуу – гламурдуу жана башкалар. [8] Жаштык сленги жаштардын жашоо образында пайда болгон приборлордун бири. Ал жаштардын ой-пикирин, адамдарын жана агымдарын аныктоого мүмкүндүк бергендиктен тексттик байланыштын бир түрү катары өзгөрдү. Бул жаргон тилдин динамизмин жана мурунку мамилесин билдирүү үчүн колдонулат. Маалыматтар жаштарга тиешелүү, аны өндүрүштүк ыкмада колдонуу абдан кеңири таралган, ошондой эле жаштардын ортосундагы байланышты азайтат. Жаштар арасындагы жаргондун аймактык белгилери бардык жерде өзгөрүп турат, ошондуктан кээде алардын түрлөрү жана мааниси да өзгөрүшү мүмкүн. Биз бүгүн эптеп эле максатсыз жашап жүрсөк, келечегибиз да эптелип куралат. Андыктан жаштарда күч, энергия бар, тилди бекем сактоо ар бирибиздин такай милдетибиз деген сөздү эч качан унутпасак кеп маданияттуулугубуз да сакталып калат деп айталабыз.

Жыйынтык: Жыйынтыктап айтканда тарбиянын башаты тээ эне курсагындагы балада болсо, аягы азыркы заман өзгөрүү агымындагы цивилизациясында. Инсандын өнүгүүсүн аныктоочу фактор болуп тукум куучулуктан сырткары чөйрө эсептелүүдө. Чөйрө – бул реалдуу чындык, анын шарттарында адамдын өнүгүүсү жүрөт. Ошондуктан ар бир инсан балага тарбияны туура жана билимди жеткиликтүү кылып берсе кеп маданиятынын бузулуусун учуратуу мүмкүн эмес.

Адабияттар.

1. Улуттук энциклопедия: Асанов Ү. А., Б.: Мамлекеттик тил жана энциклопедия борбору, 2006.
2. Ожегов Л. И. Лексикология. Лексикография. Маданият кеп / Л. И. Ожегов. -М.: Высшая Школа, 1974. -352 бет
3. Казакстан Совет энциклопедиясы. -Алматы: Казак ССР Илимдер академиясы, 1977. 631 б. 11-том.
4. [Электронный ресурс] <https://massaget.kz/qaarc/qa/20070/>
5. [Электронный ресурс] <http://orleu-uko.kz/?p=2077>
6. [Электронный ресурс] <https://oqu-zaman.kz/?p=5855>